

ČÍSLO 3
ZIMA 2010

extra ligové noviny

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

téma

jaké školy chceme pro naše děti?

Olga Kusá, pedagog-didaktik v Centru podpory inkluzivního vzdělávání Brno

odlišnost do školy patří... nebo jsem spadla z měsíce?

Má práce mě baví. Vážně. Díky své práci jsem poznala školy, kde se počítá s jinakostí, odlišnost je přijímána, respektována, a dokonce vítána jako dobrá zkušenost a přínos pro všechny. Ovšem jako každá práce má i ta moje své stinné stránky a někdy jde vážně o nervy!

Říkáte si někdy, jak můžou být někteří lidé tak zabeďnění? Cítili jste se někdy ve svém snažení opravdu osamocně? Chtělo se vám někdy vybuchnout, protože je ubíjející slyšet posté ty samé řeči o tom, proč některé věci nejdou, namísto toho, aby se už konečně hledala řešení? To, co mě dokáže spolehlivě vytočit, jsou zkostnatělé názory, zjednodušující a černobílé soudy školských poradenských pracovníků, kteří hrají jednu z klíčových rolí ve vzdělávání „odlišných“ dětí. Jsou to právě psychologové a speciální pedagogové, kteří stanovují „diagnózu“ a na jejím základě doporučují dítě k integraci do běžné školy, nebo navrhnou speciální vzdělávání. Poradenské pracovníci spolupracují s učiteli a radí jim, jak s dětmi, které mají nějaký problém, pracovat. Jsou to lidé, kteří mohou zásadně ovlivnit budoucnost svěřených dětí a svou autoritou působí také na smýšlení samotných pedagogů. Nedávno se mi naskytlá příležitost zúčastnit se besedy poradenských pracovníků s učiteli běžné základní školy. Tématem bylo vzdělávání tzv. problémových žáků. Těšila jsem se z této příležitosti, zajímalo mě, co učitele nejvíce tíží a taky jakým způsobem se s řadou všetečných otázek a stížností popasují odborníci z poradny. Místo toho jsem však zažívala krušné chvíle, a to hned od samého začátku, kdy hlavní psychologka suverénně prohlásila: „Je velká škoda, že hraniční děti už není možné přezarovat do býva-

lých zvláštních škol. A takové děti se vám do škol teď jenom pohnou! Jsem sama zvěďává, jak to budete zvládat.“

Pochopte mé zoufalství, mou pracovní náplní je mimo jiné motivovat pedagogy, aby se nezbavovali méně schopných dětí a nevzdávali to, jakkoliv je práce s nimi náročná. Hraniční děti, tak se zjednodušeně říká těm, jejichž výsledky testů inteligence se pohybují na hranici pásma lehké mentální retardace. Jsou prospěchově velmi neúspěšná a důvodů, proč se jim ve škole nedaří, je celá řada, nicméně takové děti by dle mého neměly odcházet do škol zřízených pro mentálně postižené.

Debata však pokračuje a s ní i další šokující prohlášení z úst poradenské pracovníce: „Je třeba se začít skutečně obávat dětí s poruchami chování, jelikož jich neustále přibývá. Neklidné dítě se nemůže změnit, protože na něj stejně nic neplatí.“ Vrchol pedagogického optimismu však teprve přichází: „S hraničním či dlouhodobě prospěchově neúspěšným dítětem neuděláte nic, stejně vám bude stagnovat. Nechte ho propadnout a třeba nakonec na té zvláštní skončí.“

Ještě dlouho jsem tento zážitek nosila v hlavě a přemýšlela o paní psychologce. Každá změna není lehká a zvláště postoje se mění obtížně. Možná má dvacet nebo třicet let praxe, v tom, co dělá, se cítí jistě a nic ji jen tak nepřekvapí. „Doposud to fungovalo, tak co vlastně chcete?!“ „Změnu?“ ptám se. Nebo jsem vážně spadla z Měsíce?

.....

Lucie Obrovská, právnička oddělení rovného zacházení Kanceláře veřejného ochránce práv

tříleté „výročí“ rozsudku d. h.: kam jsme se posunuli?

Česká republika se zavázala zajišťovat rovný přístup ke vzdělání. Od loňského roku je tak uloženo nejen Listinou základních práv a svobod, školskými předpisy a mezinárodními závazky, ale také antidiskriminačním zákonem.

Když nevládní organizace nedávno ostře kritizovaly ministra školství za nezáměr o otázku integrace či inkluze, poukazovaly na hrozbu další žaloby proti České republice ve Štrasburku, tedy před Evropským soudem pro lidská práva. Tentýž soud v roce 2007 v případě D. H. a ostatní vs. Česká republika konstatoval, že diskriminujeme romské děti neposkytováním vzdělání standardní kvality, tedy takového vzdělání, kterého se dostává dětem neromským. Namísto toho jsou Romové v nadměrném počtu umisťováni mimo školy hlavního proudu. Za aktuálního právního stavu je přitom možné takto vzdělávat jen děti s postižením. Ve vyspělých demokratických zemích je přitom již zcela běžný přístup, který zdůrazňuje potřebu vzdělávat děti společně, ať je jejich znevýhodnění jakékoli. Inkluze totiž prospívá nejen vzdělávací dráze odlišného, znevýhodněného dítěte, ale také jeho vztahu s majoritními dětmi, které mimo jiné učí i toleranci.

Zvláštní změny na zvláštních školách aneb inkluze po česku

Přestože zvláštní školy měly ze vzdělávacího systému vymizet, kdokoli se v této oblasti pohybuje, potvrdí, že změna názvu škol byla symbolická. Zvláštní školy byly ve většině přejmenovány na základní školy praktické, ale změna koncepce výuky, která by podpořila inkluzivní přístup, provedena nebyla. Alarmující tedy je, že i po třech letech od rozsudku se zákoní zástupci romských dětí mohou nadále soudit o odškodnění za nerovný přístup ke vzdělání. Mimo to se mohou obrátit také na soud, a to za použití žaloby podle antidiskriminačního zákona. Jeho využití je prozatím ovšem mizivé.

Je třeba si uvědomit, že inkluzivní přístup ke vzdělávání není jen morální výzvou části odborné veřejnosti, rodičů nebo neziskového sektoru. Samotným školským zákonem je na několika místech podpořena interpretace, která jasně naznačuje, že je-li ku prospěchu žáka, aby se učil v hlavním vzdělávacím proudu, musí tak být učiněno.

Mezi zásady vzdělávání patří v první řadě individuální přístup ke každému žákovi a zohlednění jeho vzdělávacích potřeb. Mimo to je jednou ze školských vyhlášek explicitně stanoveno, že odpovídá-li to zájmu dítěte, je stát povinen jej vzdělávat ve standardní základní škole. Je proto potřeba neustále připomínat, že inkluzivní přístup není jen nereálným přáním akademiků, ale je právně závazný, ukládá tak nejen štrasburský rozsudek, ale i školské předpisy.

Zcela samozřejmou součástí inkluzivního přístupu by navíc měla být tzv. reintegrace. Žáci by neměli být po doporučení psychologa definitivně umisťováni do speciálních škol, naopak, dítě má být průběžně sledováno a má být opakovaně rozhodováno, zda by nebylo v jeho zájmu jej umístit zpět do základní školy. Pedagogové přitom mají být připraveni poskytnout znevýhodněným dětem odpovídající podporu.

Inkluze je pro všechny, nejen pro Romy

Nevládní sektor, řada odborníků i mezinárodní

instituce, mezi nimi například Evropská komise proti rasismu a intoleranci, bijí na poplach kvůli pozastavení změn namířených k řešení vzdělávání Romů. Tyto změny, připravené a částečně realizované za minulých vlád současné vedení ministerstva školství prozatím odmítá podporovat. Je třeba si ale uvědomit, že koncept inkluzivního vzdělávání má širší rozměr. Inkluze se totiž netýká jen vzdělávání romských žáků, ale všech dětí s nějakým handicapem. Zahrnuje nejen kvalitní vzdělání pro děti z národnostních minorit, ale podle tohoto přístupu je třeba vyvinout maximální úsilí k začlenění pokud možno všech dětí do standardních škol a tříd. Inkluzivní systém vzdělávání má nejen potenciál kvalitního vzdělávání kteréhokoliv žáka, ale také významnou socializační funkci ve třídách a školách, které navštěvují mentálně či tělesně postižené děti spolu se zdravými.

Česká republika je vázána zajištěním co nejkvalitnějšího standardu vzdělávání pro všechny děti, je proto třeba podotknout, že se zcela oprávněně v poslední době ozývají hlasy zejména organizací hájících práva lidí s postižením. Aní zde nejde jen o morální výzvu, ale o závažný právní závazek, k němuž se Česká republika zavázala ratifikací Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Debata o nedostatečné integraci postižených dětí, dětí cizinců, dětí z méně podnětného prostředí či jakkoli jinak znevýhodněných dětí je tedy stejně relevantní jako debata o vzdělávání Romů.

Rozsudek a co dál?

Skutečnost, že jsou romské děti českým státem diskriminovány, se všeobecně skloňuje dlouho. Že vzděláváním v bývalých zvláštních školách nejsou poskytovány adekvátní znalosti a schopnosti pro dobré uplatnění na pracovním trhu, je přitom bez diskuse. Romové jsou mimo standardní proud zařazování opravdu často neoprávněně. Jiné než standardní vzdělávání, tj. v klasické základní škole, je totiž určeno pouze dětem s diagnózou mentálního postižení. **V populaci je výskyt lehkého mentálního postižení kolem 3 %, proto je silně disproportní, že z počtu romských dětí se vzdělává na bývalých zvláštních školách téměř 30 %.** Na tuto skutečnost už dlouho před zmiňovaným rozsudkem poukazovaly české nevládní organizace, bohužel to na případné kroky státní správy nemělo žádný dopad. O to významnějším se štrasburský rozsudek, poukazující na porušování lidských práv českým státem, stal. Na segregaci Romů poukázal

přitom soud opakovaně, když vyslovil, že ani Chorvatsko a Řecko nejsou schopny zajistit rovné vzdělávací šance malým Romům.

V rozsudku D. H. jsou zdůrazněny dva významné aspekty problému: (a) nedostatečně informovaný souhlas romských rodičů se zařazením dítěte mimo standardní vzdělávací proud a (b) pochybnost o adekvátnosti testů, které pedagogicko-psychologické poradny používají při diagnostikování dětí. Podle soudu jsou tyto testy kulturně předpojaté. To znamená, že romské děti v nich dosahují horších výsledků nikoli z důvodu vlastní neschopnosti, ale z důvodu odlišného sociálního a kulturního zázemí. Vedle toho se soud domnívá, že svou roli při rozřazování romských dětí hrají rasové předsudky odpovědných osob. To je jistě odvážné konstatování, ale není-li pravdivé, musíme se ptát, čím jiným je tedy způsobena uváděná disproporce počtu Romů ve speciálních školách.

Změnilo se vůbec něco za tři roky od vyhlášení rozsudku? Tytéž romské děti, které se vzdělávaly mimo hlavní vzdělávací proud před rozsudkem, se v těchto nestandardních školách nebo v „ghettoškolách“ vzdělávají dál. V diagnostice pedagogicko-psychologických poraden nebyl učiněn zásadní posun ani v legislativní, ani v personální rovině. Znamená to, že i nadále posíláme romské děti neoprávněně do takových škol a tříd, které je v žádném případě nepřipraví na běžný život a neposkytnou jim kvalitní vzdělání.

Co zjistila Česká školní inspekce?

Přesně před rokem jsem se snažila v analýze zpracované pro Český helsinský výbor uvést, jak daleko jsme postoupili při naplňování „štrasburského diktátu“. Rok poté nelze než konstatovat, že situace není lepší, přestože nějaké změny proběhly. Například Česká školní inspekce se otevřela spolupráci s nevládním sektorem a nezůstala nečinně přihlížet palčivým otázkám spojeným se vzděláváním Romů, jako tzv. přizvaná osoba jsem měla možnost se na jejich šetřeních podílet. Poznatky ze speciálních škol potvrzují to, na co poukazují nevládní organizace již dlouhou dobu: že od představitelů speciálního školství není možné očekávat sebekritiku a snahu o redukci stavu speciálních škol. Jde přeci o zásadní otázku jejich existence.

Některé aspekty problému však Inspekce nemohla vůbec sledovat. Zákonem požadovaný souhlas rodičů, aby bylo jejich dítě vzděláváno mimo klasickou základní školu, exaktně sledovat nelze. Právním řádem je sice požadováno, aby byl souhlas rodičů informovaný, v praxi ale skutečné informování rodičů pokulhává. Již brzy by však měl být vydán metodický pokyn ministerstva, který otázku informovaného souhlasu rozpracovává. V současné době je totiž běžnou praxí, že rodič stvrzuje svůj souhlas jednoduše podpisem na školou připraveném formuláři. Zpětně se tak jen těžko zjišťuje, jak informování rodičů o následcích zařazení dítěte do speciální školy vlastně probíhá.

Co ale Inspekce zjišťovat mohla a bohužel také

zjistila, bylo porušování předpisů samotnými řediteli škol. Vedle informovaného souhlasu rodičů dítěte je totiž další zákonnou podmínkou pro zařazení dítěte do speciální školy diagnóza určující dítě jako mentálně postižené. Diagnózu vydává pedagogicko-psychologická poradna, popř. speciálněpedagogické centrum. Inspekci bylo zjištěno, že v řadě případů ředitel speciální školy rozhodl o přijetí dítěte, a přitom takovou diagnózu nedoložil. Zde se jedná o velmi vážné pochybení, protože právě ředitel je rozhodujícím správním orgánem a měl by být za uvedeno situaci odpovědný.

Spravedlivý přístup ke vzdělání stále v nedohlednu

Mezi dětmi, které jsou vyučovány podle nižšího vzdělávacího standardu, převažují Romové. Stejně tak převažuje počet romských dětí v množství diagnóz pedagogických poraden. Nenalhávejme si, že tyto výsledky jsou náhodné. V demokratické zemi nelze za žádných okolností přistoupit na tezi, podle níž se v jedné etnické skupině vyskytuje markantně vyšší procento mentálně postižených jedinců. Problém tedy musíme hledat spíše v nastavení testů používaných poradnami, v nedostatečné kvalitě personálního obsazení poraden, ale i v chybějící motivaci základních škol Romy vzdělávat. Tyto výsledky letos předložila Inspekce Veřejnému ochránci práv s otázkou, zda se skutečně jedná o diskriminaci Romů. Tři roky po štrasburském rozsudku ombudsman znovu potvrdil, že v českém školství se stále děje cosi protiprávního, že malé Romy i nadále diskriminujeme.

Lze na závěr uvést něco pozitivního? Těžko. Na rozdíl od loňského podzimu nemá zatím problematika inkluze politickou podporu. Česká republika stále nesplňuje svoje právní závazky a nebylo by překvapením, kdybychom se dočkali dalších žalob, odsuzujících rozsudků a pokut. Můžeme se jen nechat překvapit, půjde-li o žalobu romského žáka, nebo žáka fyzicky postiženého. Více mě však tíží skutečnost, že neprávem segregované děti ani dnes nemají šanci vrátit se na základní školy. Silně znepokojující je také fakt, že trend nadměrného zařazování Romů do bývalých zvláštních škol pokračuje, čímž se i nadále prohlubuje sociální propast v české společnosti. Přitom je jasné, že pokud romským dětem nedáme šanci na lepší vzdělání, jen těžko se v životě naučí samostatnosti a nezávislosti na státní podpoře. Současná realita je navíc pro stát nejen extrémně drahá, ale zbytečně posiluje sociální napětí.

Autorka je blízkou spolupracovnicí Ligy lidských práv.

Jennifer Clark, autorka studuje právo na Albany Law School ve státě New York

education as a fundamental human right vs. exclusion of disabled children

Education is the vehicle for which children learn and establish the skills necessary to develop and grow. Education is also the foundation from which social interactions and self-empowerment stem. And despite education being critical to proper development, children with disabilities continue to face discrimination in the educational setting.

The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, which came into force in 2008, was drafted as a supplement to the Universal Declaration of Human Rights in an effort to protect individuals with disabilities. To date, there are 146 signatories to the Convention and 90 ratifications. The Convention recognizes that the term "disability" is evolving but notes that it typically includes individuals with long-term physical, mental, intellectual, or sensory impairments.

There is estimated to be more than 650 million

in the world living with disabilities and many encounter obstacles which prevent them from receiving an education similar those who do not have a disability. Research has showed that people with disabilities are more likely to be poor and as such, they lack access to educational services. Statistics demonstrate that 19 per cent of less educated people have disabilities and 11 per cent of better educated individuals have disabilities.

In lieu of the Convention and ratification by 90 state parties, many countries have also implemented their own disability discrimination acts. The need to enact legislation is clear: 90 per cent of children with disabilities in developing countries do not attend school. In the United Kingdom for example, the Disability Discrimination Act prohibits discrimination in schools and requires public entities to promote equal opportunities for individuals with disabilities. Some of the equal opportunities include access to public transportation and facilities and other educational services.

In Scotland, the Disability Discrimination Act makes it unlawful for a school to discriminate against disabled individuals. The Act applies to all schools, not just state-funded schools. The obligations imposed on schools, however, do not apply to teaching aids and services. Instead, the Act applies to policies and procedures which may keep children with disabilities separate from those who do not have them. Compensation for claims of discrimination is not permissible in Scotland.

The United States has very detailed regulations

ensuring those with disabilities are treated fairly and have equal educational opportunities. The Individuals with Disabilities Education Act was passed in 1975 and prior to its passage, at least one million children with disabilities in the United States were denied public education. The Act specifically addressed the educational needs of children with disabilities from birth to age 21. The Act requires that education-related services are designed to meet the unique learning needs of eligible children and schools are also required to create an individualized education program for each student. The Act also requires adequate services be provided, including transportation to and from school, speech-language pathology, psychological services, physical therapy, and recreation. Schools throughout the world are moving towards more inclusive environments which support children with disabilities. Many policies now prohibit authorities from denying children with disabilities admittance to school. Other regulations prohibit school authorities from allowing children with disabilities access to services and benefits offered to students without disabilities. Despite the changes being made, many children are still discriminated against once they arrive at school. It is imperative that those with disabilities have the same opportunities to excel as those who do not have a disability, especially since education is recognized as a fundamental right. Education as a fundamental right vs. exclusion of children with disabilities: You decide.

Zdroj: www.isifa.com

slovníček

Exclusion of Disabled Children

vyloučení postižených dětí

self-empowerment schopnost se o sebe postarat, samostatnost

stem pocházet, pramenit

Universal Declaration of Human Rights Všeobecná deklarace lidských práv

impairments postižení

encounter obstacles narazit na překážky

to enact legislation uzákonit legislativu

public entities veřejné subjekty

unlawful protiprávní, nezákonný

state-funded schools státní školy

permissible přípustný

ensuring zajišťující

eligible children oprávněné děti

speech-language pathology služby logopeda

admittance vstup, přístup

The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Úmluva OSN o právech osob

se zdravotním postižením

Michaela Tetřevová, právnička Ligy lidských práv

v čem selhává systém péče o ohrožené děti?

Příběh rodiny, která již třetím rokem usiluje o navrácení svých dětí.

Česká republika je dlouhodobě kritizována mezinárodními organizacemi za vysoký počet dětí žijících v dětských domovech. Více než 21 tisíc dětí prožívá své dětství v ústavu. Takové číslo nám zajistilo místo na předních příčkách v mezinárodních žebříčcích srovnávacích počty dětí v ústavech.

Jaké jsou příčiny tohoto neutěšeného stavu? Stát selhává především v preventivní pomoci ohroženým rodinám. Místo aby rodičům v krizi nabídl pomocnou ruku, raději je trestá odebráním dítěte. Přitom k odebrání dítěte z rodiny dochází často až se zarážející rychlostí. Na druhou stranu je velice těžké a především zdoluhavé získat děti zpět.

Své by o tom mohli povídat manželé Stejskalovi. Jejich dvě dcerky jsou v dětském domově již téměř dva roky. Sociálka si je odvedla poté, co jedné noci holčičky zůstaly v noci doma samotné. Když doma nemohly najít maminku, vyběhly na balkon a volaly ji. Kolem projíždějící hlídka městské policie si volajících dětí všimla a okamžitě uvědomila orgán sociálněprávní ochrany dětí. Nedbalé rodiče stihnul okamžitý trest. Druhého dne zatukala na dveře Stejskalových sociální pracovnice a děti z rodiny odebrala. Pár měsíců žily holčičky u babičky a se svými rodiči měly pravidelný kontakt. Pak ale začala péče o dvě malé děti babičku zmáhat, a tak putovaly do dětského domova. Dětský domov, v němž teď holčičky žijí, je vzdálen 90 kilometrů od bydliště rodičů. Samozřejmě existují i domovy, které by se nacházely blíž. Ale všechny měly v době, kdy se o umístění dívek rozhodovalo, plnou kapacitu. Není divu, když je tolik dětí v ústavech! Neúměrná vzdálenost, která Stejskalovy dělí od jejich dcer, narušuje vazby, které mezi sebou rodina má. Oba rodiče pracují na plný úvazek v třísměnném provozu, takže pravidelný kontakt s dcerkami se omezil na občasné návštěvy.

Děti v ústavech trpí, ale soudy mají času dost

Soud o ústavní výchově holčiček se táhne již třetím rokem a stále bez výsledku. Přitom ústavní péče se na holčičkách začíná již negativně projevovat. Sedmiletá Michalka je hodně přítulná ke všem, a kdyby jí někdo řekl, že si ji vezme domů, snad by ani neváhala. Mladší Pavlínka, která je v ústavu od dvou let a nepamatuje si nic jiného než dětský domov, je naopak nedůvěřivá a nedůtklivá.

Několik výzkumů již prokázalo, že u dětí vyrůstajících v ústavní péči je větší pravděpodobnost fyzické zaostalosti, poruch chování a snížených sociálních i intelektuálních schopností. Pouze každé 171. dítě vyrůstající v dětském domově získá vysokoškolské vzdělání. Z dalšího výzkumu pak vyplývá, že 56 % dětí, které opustí po dosažení zletilosti ústavní péči, páchá trestnou činnost.

Zdá se však, že v případech rodiny Stejskalových si soud negativa, která se s ústavní péčí pojí, nepřipouští. Místo aby jednal urychleně, tedy v nejlepším zájmu dítěte, není výjimkou, aby prodlevy mezi jednotlivými jednáními byly i dva měsíce. Zdá se, že hodiny v soudní budově tikají pomaleji. Za to u tak malých dětí, jako jsou Michalka s Pavlínkou, běží ručičky hodin jako o život.

Stejskalovi se o své děti soudí již 1088 dní. Mají tu smůlu, že jejich soud probíhá v Severočeském kraji. Zdejší soudy jsou vyhlášené pro svou pomalost ve věcech péče o nezletilé děti. V 18 % případů trvá řízení 6 měsíců až 1 rok. 20 % případů je dokonce vyřizováno od jednoho do tří let, což je nejvyšší republikový průměr.

V ostatních krajích však není situace o moc růžovější. Vleklost soudního řízení je totiž systémovým problémem. Občanský soudní řád, který upravuje řízení ve věcech péče o nezletilé, bohužel nestanovuje soudu lhůty, ve kterých by měl rozhodnout. Je zde pouze stanovena čtyřia-dvacetihodinová lhůta pro vydání předběžného opatření, na základě kterého se děti do ústavu dostávají. Přitom předběžné opatření je určeno pro akutní případy, kdy jsou děti týrané, pohlavně zneužívány nebo se ocitly bez jakékoli péče, a je proto nutné rychle v rodině zasáhnout. Jenže v praxi je zneužíváno i pro případy, kdy se v rodině problémy vyskytují po delší dobu.

Sociálka kontroluje, vyhrožuje, ale nepomáhá

To byl i případ Stejskalových. Sociální odbor si spis pro Michalku a Pavlínku vedl již od roku 2004. To se objevily první náznaky problémů v rodině. Pan Stejskal rád popíjel v hospodě a jeho manželka za něj chodila platit útratu, když propil víc, než měl u sebe. Zatímco paní Stejskalová vyrovnávala manželův účet, zůstávaly děti doma samotné. Ale také ona si čas od času dopřála kapku alkoholu. Jednou, když šla vyprovodit kamarádku, s níž předtím dlouze oslavovala, zabouchla si dveře od bytu a osmnáctiměsíční Michalka zůstala doma sama. Dveře jí pomohli otevřít až hasiči.

případ

Sociální pracovnice proto navštívila Stejskalovy několikrát. Její návštěva se ale vždy omezila pouze na formální kontrolu. Během čtvrt hodiny proběhla bytem, zkontrolovala, zda je dost jídla v lednici, jestli je oblečení ve skříni úhledně srovnané do kupiček, podlaha umetená a jestli jsou děti dobře oblečené. Rodičům pouze suše oznámila, že by se ve výchově měli zlepšit a pohrozila jim, že by jim děti mohli vzít. Tím veškerá práce s rodinou ustala. Stejskalovi se nedozvěděli, co konkrétně by měli zlepšit ani v jakém časovém horizontu.

V Nizozemí a Velké Británii je naopak běžné, že pokud se rodina dostane do problémů, sociální pracovník uspořádá rodinnou konferenci, které se účastní širší rodina. Dohromady se pak snaží vytvořit individuální plán, v kterém navrhnou konkrétní opatření a úkoly a časový harmonogram jejich plnění. Povinnosti plynoucí z individuálního plánu, na jehož tvorbě se rodina podílí, jsou pro všechny srozumitelnější a hlavně nejsou vnímány jako nepřátelský zásah či jako vměšování do rodinného života, což vede k větší motivaci rodiny dostát navrhovaným řešením. Jejich snaha je navíc podpořena průběžným hodnocením plnění individuálních plánů, kdy jsou s rodinou prodiskutována opatření, která se jim podařila naplnit a na kterých je ještě nezbytné zapracovat.

Řešení existují, u nás však pouze na papíře

U nás jsou rodinné konference zatím jen hudbou budoucnosti. Podobný nástroj je sice navrhován v Národním akčním plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti, nad jeho realizací však visí velký otazník. I když se zdá, že věci se na ministerstvu hýbou kupředu, všechny plány jsou zatím jen na papíře a může trvat i několik let, než se promítnou do praxe. Prozatím se tedy držíme „osvědčené“ praxe, kdy orgán sociálněprávní ochrany dětí vyčkává, dokud se situace v rodině nezhorší natolik, aby soud potvrdil odebrání dítěte z rodiny. Na obranu sociálních pracovníků nutno říct, že jejich stavy jsou značně podhodnocené. Zpráva z ministerstva hovoří o tom, že v systému chybí 560 sociálních pracovníků. Za situace, kdy jedna sociální pracovnice má ročně na starosti 354 ohrožených dětí, nelze předpokládat, že práce s rodinou bude ideální.

Ani tyto důvody však nesmí sloužit jako výmluva. Stát se podepsáním Úmluvy o právech dítěte zavázal dodržovat nejlepší zájem dítěte, a musí proto udělat, co je v jeho silách. Zatím má však systém značné rezervy.

Zodpovědnější přístup k péči o ohrožené děti by jistě uvítaly děti Stejskalovy, které již druhým rokem čekají v ústavu na to, až se soud dobere konečného rozhodnutí.

otázky pro...

...ministra školství Josefa Dobeše

Jak byste si představoval ideální školu pro své děti?

Bylo by to především přátelské prostředí, které by vytvářeli učitelé, rodiče a děti. Byla by to škola, kde by děti měly prostor svobodně se vzdělávat bez jakéhokoliv prostoru pro manipulaci. Zároveň by to bylo bezpečné prostředí, kde by děti dokázaly stoprocentně využít své možnosti.

Jak se díváte na inkluzivní vzdělávání jako systém? Co si o něm myslíte? Jaký význam podle Vás má proces inkluze pro společnost?

Inkluze neboli začleňování handicapovaných dětí je naprosto správný proces, je zapotřebí, aby tento proces probíhal naprosto transparentně a aby se inkluze stala otevřeným dialogem mezi odborníky, představiteli regionů, škol a rodičů.

Myslíte si, že speciální a praktické základní školy u nás navštěvují opravdu pouze děti, které do těchto škol patří?

Bylo by naivní se domnívat, že tomu tak je. Jen potvrdím čísla, která si myslím, že nejsou příliš nadnesená, že 26 procent dětí, která jsou tam zařazena, je bez mentálního postižení. Je to špatný přístup. Na druhou stranu plně podporuji speciální školy, protože pracují v poměrně obtížných podmínkách, a to bez dostatečného ocenění a podpory.

Jak hodnotíte rozsudek D. H. a jaké byste navrhoval řešení, které je dle doporučení Štrasburku nevyhnutelné?

Podstata D. H. rozsudku je přesně ta, že by se

Zdroj: www.isifa.com

mimo hlavní proud vzdělávání neměly obje-
vovat děti bez mentálního postižení. Tím je
potřeba se zabývat a to je nezbytně nutné řešit
vyhláškami 72 a 73, které je nutné novelizovat,
a to do konce ledna 2011 dokážeme.

*Jak bude nyní pokračovat Národní akční plán in-
kluzivního vzdělávání vzhledem k odchodu někte-
rých odborníků, kteří pracovali na jeho vytvoření
a realizaci?*

Je potřeba říci, že tzv. NAPIV vznikl teprve
v březnu 2010. Velmi dlouho tak trvalo, než
vznikl, pak se jedenkrát sešel (červen 2010)
a pak z něho někdo odchází. Což je dle mého
názoru velmi krátkodeché, já jsem spíše běžec
na delší tratě, NAPIV svolám na konec listopadu
2010 a rád do něj pozvu všechny, kteří mají chuť
v NAPIVu dále pokračovat. Přál bych si, aby to
byly především houževnaté a vytrvalé osobnosti.

*Myslíte si, že výchova k toleranci a k odstranění
xenofobie a rasismu je ve školách dostatečná?*

Obecně je potřeba v této oblasti dělat daleko
více, a to nejen ve školách, ale i v rodinách,
na sportovištích (viz sportovní stadiony). Ne-
pochybně tu dochází k posunu, pokroku a větší
otevřenosti tohoto tématu. Dochází k pokroku
v přístupu represivních složek, kde byl zazna-
menán výrazný posun, protože je tu daleko
menší tolerance. Je ale nezbytné i nadále
na tom pracovat, protože je to pro společnost
stále veliké nebezpečí.

krátce

Adepti na ocenění „Férová škola“ jsou lepší a lepší

V uplynulém měsíci zahájily pedagožky Ligy první návštěvy nových škol, které usilují o získání Certifikátu Férová škola. Z cest po celé republice se vrátily spokojené. „Příjemně mě překvapila vysoká úroveň využívání inkluzivních principů na školách. Až na výjimky se školy nejen svou filozofií, ale zejména praxí snaží naplňovat zásady opravdu rovného přístupu ke vzdělání,“ zhodnotila školy Monika Tannenbergerová. V současné době se o Certifikát hlásí celkem patnáct nových škol z různých koutů republiky a přihlášek stále přibývá.

Náš pedagogicko-právní tým se snaží se školami seznámit, nastínit jim, co je čeká a vysvětlit případné nejasnosti. Během celého roku pak poskytují zapojeným školským pracovištím poradenství a zároveň sledují, jak se inkluze na školách daří. O udělení Certifikátu nakonec rozhoduje nezávislá komise složená z odborníků. Certifikát Férová škola uděluje Liga školám, které na své půdě prosazují spravedlivý přístup ke všem žákům bez ohledu na jejich handicap, speciální nadání nebo barvu pleti. Od roku 2009 bylo ve dvou kolech oceněno dohromady deset škol a další se do projektu zapojily letos.

Dosáhli jsme významného rozhodnutí: Rodiče už nemusí platit pokutu za neočkovaní

Rodičům, kteří se rozhodnou své děti neočkovat nebo očkování odložit, už nehrozí pokuta, rozhodl o tom Nejvyšší správní soud. Soud přijal argumentaci Ligy, která upozornila na fakt, že vyhláška o očkování proti infekčním nemocem odporuje článku 4 Listiny základních práv a svobod. Končí tak mnohdy značně necitlivá praxe úředníků hygienických stanic, kteří ukládali rodinám až dvacetitisícové pokuty za neočkovaní či odložení vakcinace dítěte, a to i v případech, kdy rodiče s očkováním přestali kvůli značným vedlejším účinkům. „Pokud si chce stát tu povinnost vynucovat, musí to být upraveno na úrovni zákona,“ prohlásil soudce Nejvyššího správního soudu Jaroslav Vlašín.

Přelomový rozsudek padl v kauze rodičů Čechových, kteří odmítli očkování a hygienická stanice jim vyměřila pokutu osm tisíc korun. Manželé Čechovi nás kontaktovali a rozhodli se bránit se s pomocí právníků Ligy soudní cestou. Po dvou letech konečně přišel úspěch, jenž může ovlivnit další podobné spory. Liga se právem pacientů na rozhodnutí o očkování dlouhodobě zabývá. „Současná právní úprava totiž podle

našeho názoru nerespektuje lidská práva. Tento systém represí neplatí nikde v západních zemích,“ podotýká právnička Ligy Zuzana Candiglioti.

Lidskoprávní klinika je opět v provozu

Se začátkem nového školního roku Liga v rámci dlouhodobé spolupráce s Právníkou fakultou v Olomouci zahájila další semestr kurzu Lidskoprávní klinika. Předseda Ligy David Zahumenský studentům představil několik praktických tipů, jak vést rozhovor s klientem a zaskvětil je do základů zdravotnického práva. Získané poznatky a dovednosti si studenti mohli v rámci tříhodinové lekce ihned vyzkoušet.

Cílem kliniky je formou interaktivních metod vzdělávání seznámit studenty s problematikou lidských práv a právními prostředky jejich ochrany. Zároveň se snaží posluchače vybavit praktickými právními dovednostmi nezbytnými k účinné ochraně lidských práv a vzbudit v nich pocit profesní odpovědnosti vůči znevýhodněným sociálním skupinám a ochraně veřejného zájmu.

myslí české zákony i na znevýhodněné děti?

Jste učitel, ředitel školy, odborník v oblasti školství, rodič handicapovaného dítěte nebo prostě člověk, který se zajímá? Náš test vám odhalí, jaká jsou legislativní úskalí vzdělávání znevýhodněných žáků.

správné odpovědi

1. Může škola odmítnout žáka s odůvodněným, že nepatří do spádové oblasti?
2. Může být romské dítě zařazeno do speciální nebo praktické školy pouze z důvodu problémového chování?
3. Může škola dostat na sociálně znevýhodněného žáka zvýšený finanční příspěvek?
4. Upřednostňuje školská legislativa skupinovou integraci před integrací individuální?
5. Musí se žák s lehkým mentálním postižením vzdělávat ve speciální škole?
6. Může dítě na jednom stupni základní školy opakovaně nepostoupit do vyšší třídy?
7. Zná platná právní úprava „romského asistenta“?

1. NE. Pouze v případě, že již má naplněnou kapacitu. Ředitel je povinen přednostně přijmout žáky spadající do jeho spádové oblasti, a to až do výše počtu žáků uvedených ve školském rejstříku. Pokud tedy není škola naplněna žáky spádovými, nemůže ředitel odmítnout žáka mimo spádovou oblast.
2. NE. Důvodem pro zařazení jakéhokoliv žáka do speciálního vzdělávání je pouze psychologický posudek školského poradenského zařízení, který zjistí speciální vzdělávací potřeby u dítěte. Dalším nezbytným předpokladem je informovaný souhlas rodiče dítěte.
3. NE. Podle vyhlášky č. 492/2005 Sb., o krajských normativních je zvýšený finanční příspěvek určen pouze pro žáky se zdravotním postižením.

4. NE. Upřednostněna je integrace individuální.
5. NE. Přednost je dána zařazení žáka do běžné školy s individuálním vzdělávacím programem, může tedy navštěvovat běžnou třídu.
6. NE. Nepostoupit do vyšší třídy (propadnout) může dítě pouze jednou na každém stupni ZŠ, tedy celkem dvakrát za dobu povinné školní docházky.
7. NE. Romský asistent se vžil jako laický název do povědomí veřejnosti. Školský zákon však zná pouze asistenta pedagoga, kterého může ředitel zřídit pro třídu, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami.

osmisměrka

AHOJ	PLAZ
AVŠAK	ROCO
BRADY	SÁNĚ
BROKY	SBĚR
KANÁL	SILA
OBOR	SPAD
OCET	ŠLIC
OJNICE	ŠPION
OMAKAT	TŘÁSEŇ
ORLE	TUŠE
OTOK	VSYP
PERÓN	VŠIVÁK
PLAVKY	ZÁŘE

vydali jsme

Dokumentární film „Školy na férovku“ Přesvědčte se na vlastní oči, že společně vzdělávání všech dětí funguje.

Ve spolupráci s profesionálními tvůrci jsme připravili půlhodinový dokument o inkluzivním vzdělávání, tedy o vzdělávání tělesně či sociálně znevýhodněných či nějak odlišných dětí v rámci běžných škol a tříd. Přestože inkluze je v zahraničí běžná a úspěšný vzdělávací systém, u nás vůči němu stále panují předsudky. Proto jsme se rozhodli představit veřejnosti tři české školy, které na principech inkluze fungují a do běžných tříd se jim daří úspěšně začleňovat například i žáky s tělesným postižením, děti s lehkým mentálním postižením, autisty, romské děti a v neposlední řadě i děti velmi nadané, které rovněž potřebují zvláštní péči pedagogů. Film představí tři děti, jejich rodiče, jejich učite-

le i jejich spolužáky. Ukáže vám, jak žijí, jak se učí a vůbec jak se těmto dětem daří ve školách, které Liga ocenila za jejich přístup Certifikátem Férová škola. Film je určen nejen ředitelům a pedagogům škol, ale i široké veřejnosti. Slavnostní premiéra proběhne 3. 12. 2010 u příležitosti Mezinárodního dne lidí s postižením.

Jak se stát férovou školou II Inkluzivní vzdělávání v praxi

Manuál „Jak se stát férovou školou“ má další díl. Je určen zejména ředitelům a pedagogickým pracovníkům základních škol. Najdete v něm inspirativní texty o zkušenostech s inkluzivním vzděláváním napsané samotnými ředitelkami a řediteli férových škol, ale také spoustu zajímavých tipů pro výuku. Pro základní orientaci v tématu jsme připravili vysvětlení nejdůležitějších pojmů, nechybí ani odpovědi na často kladené otázky učitelů i žáků. Krom toho se můžete dozvědět, co chystá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v oblasti legislativy týkající se žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Manuál „Jak se stát férovou školou II.“ je volně ke stažení na www.llp.cz.

„Jak férově odškodňovat pacienty?“ Video nejen pro odborníky

Abychom téma odškodňování nezaviněné újmy ve zdravotnictví přiblížili širší veřejnosti, natočili jsme krátký dokument s názvem „Jak férově odškodňovat pacienty?“. Na příkladu neúspěšné žaloby pozůstalých po zesnulé paní Pechoušové vám ukážeme, jak náročné je v podobných případech úspěšně proplout úskalími českého právního systému.

O svých zkušenostech nasbíraných za čtyřicet let hájení práv pacientů ve filmu hovoří advokátka Marie Cílínková. Jak funguje rakouský systém odškodňování, vysvětluje vedoucí dolnorakouského Patientenanwalt Gerald Bachinger. Součástí filmu jsou také návrhy a doporučení Ligy, jak problém odškodňování pacientů systematicky řešit.

Video si můžete pustit na YouTube kanálu Ligy lidských práv.

lidi ligy

FANDÍME SPRAVEDLNOSTI!

LIDI LIGY Klub přátel Ligy lidských práv

LIDI LIGY je označení pro ty, kteří nám svou pravidelnou podporou pomáhají hájit lidská práva a pracovat na zlepšení kvality života všech lidí v České republice.

PŘIDEJTE SE K LIDEM LIGY A ZÍSKÁTE OD NÁS

- pravidelné informace o naší činnosti
- dvakrát ročně EXTRA Ligové noviny
- pozvánky na společenské akce, veřejné diskuse
- výroční zprávu
- nové publikace zdarma a další dárky

Chcete-li nás podpořit, kontaktujte Petra Jeřábka na telefonu 776 234 446, nebo pište na lidiligy@llp.cz, www.lidiligy.cz

Práva dětí jsou pro nás v Lize jednou ze základních priorit. Vycházíme z přesvědčení, že pokud dětem nezajistíme kvalitní vzdělání a nepodpoříme to, aby mohly vyrůstat v rodinném prostředí, pravděpodobně je na zbytek života odsoudíme k životu na pokraji společnosti. Díky vaší podpoře můžeme lépe prosazovat práva dětí v praxi.

David Zahumenský, předseda

**VŠEM DÁRCŮM DĚKUJEME ZA POMOC.
NEBÝT LHOSTEJNÝ MÁ SMYSL.**

Tiráž

EXTRA LIGOVÉ NOVINY
Číslo 3, vyšlo v prosinci 2010

Vydává: Liga lidských práv, Burešova 6,
602 00 Brno, IČ: 26600315.
Evidence MK ČR E 19103.
Vychází dvakrát ročně v Brně.

Editor: Magda Kucharičová
Grafika a sazba: Nikola Spratek Poláčková,
www.nikolapolackova.com
Autor kresby na titulní straně: Aleš Čuma

Kontakt: Liga lidských práv, Burešova 6,
602 00 Brno, tel.: +420 545 210 446,
fax: +420 545 240 012, e-mail: brno@llp.cz,
www.llp.cz,
www.ferovanemocnice.cz,
www.ferovaskola.cz,
www.lidiligy.cz,
www.reformaopatrovnictví.cz

EXTRA Ligové noviny
finančně podporuje
Americká ambasáda
v Praze.

Ligu lidských práv podpořili:

